

Academic Focus

ธันวาคม 2559

สารบัญ

บทนำ	1
ความหมายของพรรคการเมืองไทย	2
บทบาทของพรรคการเมืองกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย	2
บทบาทของพรรครัฐบาล	3
บทบาทของพรรคฝ่ายค้าน	4
หน้าที่ของพรรคฝ่ายค้าน	5
รัฐบาลเงา (Shadow Cabinet)	6
นโยบายกับความเข้มแข็งของพรรคการเมือง	9
บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา	10
บรรณานุกรม	12

เอกสารวิชาการอิเล็กทรอนิกส์

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

<http://www.parliament.go.th/library>

บทบาทของพรรครัฐบาลและพรรคฝ่ายค้าน ในสภาผู้แทนราษฎร

บทนำ

พรรคการเมือง (Political Party) เป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะพรรคการเมืองเป็นเสมือนสะพานเชื่อมระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐบาลที่ทำหน้าที่บริหารปกครองบ้านเมือง พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความชอบธรรมในการเลือกตัวแทนในรูปแบบการเลือกตั้ง (Election) เพื่อให้ได้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้าไปทำหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรและผลประโยชน์ของสังคม แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าพรรคการเมืองจะมีเฉพาะการปกครองระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น เพราะพรรคการเมืองในระบอบการปกครองอื่นก็มี เช่น พรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศจีน ซึ่งเป็นพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว พรรคฟาสซิสต์ของอิตาลีในสมัยก่อน เป็นต้น เพียงแต่วัตถุประสงค์ บทบาท และหน้าที่ของพรรคการเมืองแต่ละระบอบอาจมีความแตกต่างกันไป

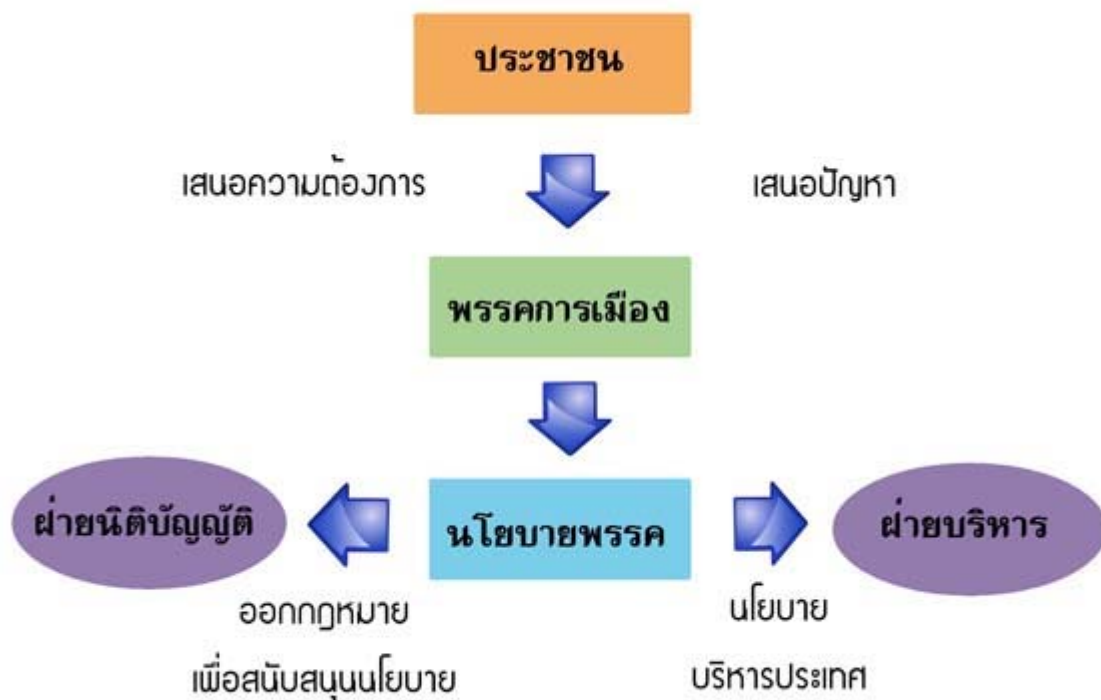
ดังนั้น พรรคการเมืองจึงเป็นสถาบันการเมืองที่มีความสำคัญต่อกระบวนการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินการทางการเมืองหลายประการนับตั้งแต่

การกำหนดนโยบายของพรรค การคัดสรรผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเพื่อไปเป็นตัวแทนของประชาชน การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การจัดตั้งรัฐบาลเพื่อเข้ามาบริหารประเทศ รวมถึงการเป็นฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนี้ยังเผยแพร่อุดมการณ์และนโยบายของพรรค พร้อมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองให้แก่ประชาชน ในปัจจุบันพรรคการเมืองได้มีการปรับบทบาทเพื่อให้ใกล้ชิดกับประชาชน และเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับพรรคการเมืองมากขึ้น ทั้งนี้เพราะพรรคการเมืองเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยให้การปกครองประเทศดำเนินไปในทิศทางที่ดีขึ้น

ความหมายของ “พรรคการเมือง”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 4 ให้ความหมายของ “พรรคการเมือง” คือ คณะบุคคลที่รวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง โดยได้รับการจดทะเบียนการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมุ่งที่จะส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง

บทบาทของพรรคการเมืองกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

จากแผนภาพข้างต้น จะเห็นได้ว่าพรรคการเมืองมีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย อันเนื่องมาจากว่าพรรคการเมืองถือเป็นสถาบันหลักในการทำหน้าที่เชื่อมโยง ความต้องการระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน โดยที่พรรคการเมืองมีหน้าที่ในการนำเอาปัญหา ความเดือดร้อนหรือความต้องการของประชาชนมาแปลงเป็นนโยบายเพื่อนำไปปฏิบัติเมื่อได้รับเลือกตั้งเข้าไป ทำหน้าที่ในฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหาร

บทบาทของพรรครัฐบาล

เมื่อพรรคใดชนะเลือกตั้งหรือได้เสียงข้างมาก พรรคการเมืองนั้นก็จะมีหน้าที่จัดตั้งรัฐบาล ในประเทศที่เป็นระบบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดี การเลือกตั้งผู้บริหารประเทศเป็นการเลือกตั้ง ประธานาธิบดีกับรองประธานาธิบดีเท่านั้น ส่วนตำแหน่งรัฐมนตรีหรือตำแหน่งทางการเมืองอื่น ๆ ประธานาธิบดีจะเป็นผู้แต่งตั้ง ส่วนประเทศที่เป็นประชาธิปไตยแบบรัฐสภา พรรคที่ได้เสียงข้างมากในรัฐสภา ก็มีหน้าที่คัดเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่าง ๆ เพื่อการบริหารประเทศ ซึ่งโดยปกติหัวหน้า พรรคและผู้นำระดับสูงของพรรคจะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีและตำแหน่งทางการเมืองอื่น ๆ สมาชิกของพรรคคนอื่น ๆ ก็มีหน้าที่สนับสนุน หรือให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้นำพรรคในการดำเนินนโยบาย ของรัฐบาล ในกรณีที่ไม่มีพรรคการเมืองใดมีเสียงข้างมากจนสามารถจัดตั้งรัฐบาลได้โดยลำพังพรรคเดียว ก็จะมีการตกลงประนีประนอมกันในระหว่างพรรคที่มีความคิดและนโยบายใกล้เคียงกันเพื่อร่วมกันจัดตั้ง รัฐบาลผสม โดยแต่ละพรรคจะเสนอตัวบุคคลและนโยบายมาร่วมกันประกอบเป็นคณะรัฐมนตรีและเป็น นโยบายของรัฐบาล โดยตัวอย่างของบทบาทพรรครัฐบาล ได้แก่

1. มีบทบาทหน้าที่ในการรวบรวมและกลั่นกรอง

มีบทบาทในการรวบรวมและกลั่นกรองผลประโยชน์ของประชาชน เนื่องจาก ความต้องการของประชาชนมีความหลากหลาย พรรคการเมืองจะช่วยให้การดูแลว่าประชาชนมีความต้องการ ให้รัฐบาลทำอะไร เพราะประชาชนไม่มีโอกาสจะร้องทุกข์หรือเสนอความเห็นต่อรัฐบาลได้ทุกคน พรรคการเมืองจะรวบรวมความคิดของประชาชนจัดเป็นหมวดหมู่ดูว่าอะไรควรเรียกร้องไปยังรัฐบาล เพื่อให้ รัฐบาลทราบว่าประชาชนในจังหวัดนี้ต้องการให้รัฐบาลทำอะไรมากที่สุด เช่น ที่เมืองพัทยาอาจต้องการ ระบบการกำจัดน้ำเสีย ที่จังหวัดเชียงใหม่ต้องการระบบขนส่งมวลชน หรือที่จังหวัดนครสวรรค์ต้องการ ฝนเทียม เป็นต้น

2. การกำหนดนโยบาย

พรรคที่จัดตั้งรัฐบาลหรือร่วมในการจัดตั้งรัฐบาลทำหน้าที่ร่างนโยบายของรัฐบาล ถึงแม้ รัฐบาลจะมีคณะรัฐมนตรี แต่ผู้นำของพรรคการเมืองที่ไม่ได้ร่วมในคณะรัฐมนตรีจะมีส่วนในการร่างนโยบาย ของรัฐบาลอย่างมาก เช่น อาจจะมีการตกลงภายในคณะกรรมการของพรรคการเมืองที่จัดตั้งรัฐบาล ว่าอย่างน้อยรัฐบาลจะต้องมีนโยบายในเรื่องใด โดยทั่วไปแล้วทั้งพรรครัฐบาลและพรรคฝ่ายค้านก็จะร่าง นโยบายเสนอต่อประชาชนในช่วงหาเสียงเลือกตั้งว่าถ้าได้เป็นรัฐบาลพรรคของตนจะมีนโยบายในการบริหาร ประเทศอย่างไร

3. การสอดส่องดูแลการนำนโยบายไปปฏิบัติ

เมื่อรัฐบาลวางนโยบายในการบริหารประเทศแล้ว พรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลก็มีส่วนในการดูแลว่ามีการนำนโยบายไปปฏิบัติจริงหรือไม่ ข้าราชการซึ่งได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ ได้ปฏิบัติตามนโยบายนั้นทั่วถึงและมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด มีการคอร์รัปชันหรือไม่ พรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลต้องสอดส่องดูแล เพราะถ้าไม่มีการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือปฏิบัติไม่มีประสิทธิภาพหรือมีการคอร์รัปชันของรัฐมนตรีหรือข้าราชการแล้ว ประชาชนก็จะเสียผลประโยชน์และพรรคการเมืองนั้นก็เสียคะแนนนิยม

บทบาทของพรรคฝ่ายค้าน

การเป็นฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรไม่ว่าพรรคไหน ๆ จะมีอุดมการณ์เช่นใด แต่ก็มีบทบาททางการเมืองที่สำคัญ คือ ตรวจสอบการบริหารประเทศของฝ่ายรัฐบาล สำหรับในประเทศไทย หัวหน้าพรรคฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรจะเป็นผู้นำฝ่ายค้าน ซึ่งได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ ฝ่ายค้านจะทำหน้าที่ได้ดีมากเท่าไร เข้มแข็งมากเท่าใด ย่อมเป็นประโยชน์ต่อประชาชน ต่อประเทศชาติ และต่อการสร้างสรรค์ประชาธิปไตย โดยปกติการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา จะเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองที่มีจำนวนสมาชิกได้รับเลือกตั้งมากที่สุดเป็นฝ่ายจัดตั้งรัฐบาล และหัวหน้าพรรคก็จะได้รับการสนับสนุนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคการเมืองที่ไม่ได้เข้าร่วมรัฐบาลก็จะทำหน้าที่เป็นฝ่ายตรวจสอบและควบคุมให้ฝ่ายบริหารดำเนินการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภา จากหลักการนี้ได้นำไปสู่แนวคิดพัฒนาทางการเมืองในประเทศอังกฤษในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 เมื่อหัวหน้าพรรคการเมืองฝ่ายเสียงข้างมากได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้บริหาร หัวหน้าพรรคการเมืองฝ่ายเสียงข้างน้อยก็สมควรจะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ตรวจสอบ โดยมีสถานภาพบางอย่างพิเศษต่างไปจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วไปในชื่อของตำแหน่ง **ผู้นำฝ่ายค้านในสมเด็จพระราชินี** (Her Majesty's Loyal Opposition) และต่อมาก็มีหลายประเทศที่ใช้รูปแบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา ซึ่งได้นำมาปรับใช้เป็นแบบอย่าง โดยเฉพาะประเทศในเครือจักรภพ เช่น ไอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ อินเดีย ออสเตรเลีย แคนาดา ฟิจิ เป็นต้น

แต่ก็มีบางครั้งที่พรรคการเมืองที่ได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรน้อยกว่าสามารถเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาลได้ ดังที่ปรากฏในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไปเมื่อวันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2518 ถือว่าเป็นประวัติศาสตร์การเมืองไทยครั้งหนึ่ง เนื่องจากหลังเลือกตั้ง ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล และ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นนายกรัฐมนตรีและจัดตั้งคณะรัฐมนตรี แต่ได้คะแนนเสียงสนับสนุนเพียง 103 คน ไม่ถึงครึ่งของสภาผู้แทนราษฎร (135 คน) และรัฐธรรมนูญสมัยนั้นกำหนดว่า การแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต้องได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร เมื่อถึงวันแถลงนโยบายของรัฐบาลต่อสภาปรากฏว่ารัฐบาล ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้รับเสียง

สนับสนุนเพียง 111 เสียง ถือว่าไม่ได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช และพรรคประชาธิปัตย์ จึงแสดงความรับผิดชอบโดยการลาออกและสละสิทธิ์การตั้งรัฐบาล

ดังนั้น พรรคกิจสังคมที่มี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นหัวหน้าพรรค และมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพียง 18 ที่นั่ง สามารถรวบรวมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคต่าง ๆ รวม 8 พรรค ได้ 135 เสียง เท่ากับครึ่งหนึ่งพอดี สามารถเป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล โดยมี ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นนายกรัฐมนตรี ในขณะที่พรรคประชาธิปัตย์ซึ่งมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุดในสภา 74 เสียง กลับกลายเป็นฝ่ายค้าน

- ในประเทศปากีสถานการพยายามสร้างความปรองดองบนโต๊ะเจรจาระหว่างพรรครัฐบาลและพรรคฝ่ายค้าน (Pakistan Tehreek-e-Insaf : PTI) ยังต้องดำเนินต่อไป แม้เบื้องหลังจะแลคมมาด้วยความรุนแรงต่าง ๆ ก็ตาม – ผู้เขียน

ที่มา : <http://pics.urduwire.com/fun-entertainment/pti-and-government-negotiation-jang-cartoon-picture-of-12th-december/>

หน้าที่ของพรรคฝ่ายค้าน

พรรคการเมืองที่สมาชิกได้รับเลือกตั้งน้อยหรือไม่ได้เข้าร่วมในการจัดตั้งรัฐบาล ก็จะทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้าน หน้าที่ของฝ่ายค้านก็คือการตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล กล่าวคือชี้ข้อบกพร่องในการดำเนินงานของรัฐบาล คอยท้วงติงคัดค้านการกระทำที่ไม่ชอบหรือขัดต่อมติของมหาชน ควบคุมการบริหารให้เป็นไปตามนโยบายที่สภาผู้แทนราษฎรรับรอง ตลอดจนยับยั้งมิให้รัฐบาลใช้อำนาจเกินขอบเขต เช่น ตั้งกระทู้ถาม เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจ เป็นต้น ส่วนเรื่องการประท้วงของฝ่ายค้าน ด้วยการเดินออกจากห้องประชุมหรือ walkout นั้น เป็นมาตรการทางการเมืองที่ฝ่ายค้านใช้กดดันฝ่ายรัฐบาล

กรณีที่ไม่เห็นด้วยกับการบริหารงานของรัฐบาลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งการใช้อำนาจหน้าที่ดังกล่าวจะต้องเป็นไปตามกติกากองการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา รวมถึงมีหน้าที่ในการร่างนโยบายของรัฐบาลทางอ้อม เพราะฝ่ายค้านจะตรวจสอบว่านโยบายใดของรัฐบาลมีจุดอ่อนหรือมีอะไรที่ควรดำเนินการ แต่ไม่มีในนโยบายของรัฐบาล ฝ่ายค้านก็จะแสดงความเห็นออกไป ซึ่งถ้ามีเหตุผลดีรัฐบาลก็ต้องรับฟัง เพราะมิฉะนั้นจะเสียคะแนนนิยมจากประชาชนได้

ในระบอบประชาธิปไตยฝ่ายค้านได้รับการยอมรับว่ามีหน้าที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าพรรครัฐบาล เพราะถ้ามีฝ่ายค้านที่ทำหน้าที่เข้มแข็งจะช่วยควบคุมมิให้รัฐบาลซึ่งเป็นฝ่ายข้างมากใช้อำนาจไปในทางที่ผิดหรือเป็นเผด็จการ ตรงกันข้ามประเทศที่ฝ่ายค้านทำหน้าที่อ่อนแอ การคัดค้านนอกสภา เช่น การเดินขบวนประท้วง การก่อจลาจลจะมีบทบาทสูง ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อเสถียรภาพทางการเมือง

รัฐบาลเงา (Shadow Cabinet)

ในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ฝ่ายค้านนอกจากจะทำหน้าที่ตรวจสอบและควบคุมการบริหารของรัฐบาลให้เป็นไปโดยชอบตามทำนองคลองธรรมแล้ว ยังมีหน้าที่จัดตั้งรัฐบาลเงาด้วย รัฐบาลเงา หรือ Shadow Cabinet คือ การกำกับตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินอันรวมถึงการตรวจสอบนโยบายและกฎหมายต่าง ๆ ที่ออกโดยรัฐบาล ในบางโอกาสรัฐบาลเงาอาจจะมีการเสนอแนะฝ่ายรัฐบาลโดยการออกนโยบายที่เห็นว่าเหมาะสมกับการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อให้รัฐบาลนำไปปรับใช้หากเห็นสมควร ซึ่งมาตรการดังกล่าวทำให้การตรวจสอบของรัฐบาลเงาไม่เป็นการตรวจสอบแบบจับผิดฝ่ายตรงข้ามแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นการตรวจสอบในเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือ มีการนำเสนอแนวทางแก้ไขให้กับรัฐบาลอีกด้วย

นอกจากนี้ยังมีการเตรียมบุคลากรไว้ล่วงหน้าสำหรับการเป็นรัฐบาลในอนาคต ซึ่งเป็นการเตรียมพร้อมในหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อว่าฝ่ายค้านจะชนะการเลือกตั้งในคราวต่อไปหรือในกรณีที่รัฐบาลเกิดเปลี่ยนแปลงแล้วไม่ได้รับความไว้วางใจให้เป็นรัฐบาลต่อไป ฝ่ายค้านก็จะเข้าทำหน้าที่แทนรัฐบาลได้ทันที เพราะรัฐบาลเงานั้นจะมีการวางตัวบุคคลในตำแหน่งต่าง ๆ เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ เป็นต้น บุคคลเหล่านี้จะคอยติดตามปัญหาและความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในหน้าที่ของกระทรวงที่ตนถูกวางตัวไว้

ดังนั้น “รัฐบาลเงา” เป็นคำที่ใช้เรียกในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร โดยมีการตั้งคณะบุคคลอย่างไม่เป็นทางการเพื่อคอยตรวจสอบการบริหารประเทศของรัฐบาล ลักษณะของการตั้งคณะบุคคลอย่างไม่เป็นทางการนี้ จะเลียนแบบรัฐบาลในการตั้งคณะรัฐมนตรี โดยตั้งผู้ที่มีความรู้ความสามารถหรือเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ มาเป็นผู้ที่คอยตรวจสอบเกี่ยวกับงานในความรับผิดชอบของกระทรวงนั้น ๆ เช่น ผู้ที่เชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐกิจก็จะเป็นผู้ซึ่งเปรียบเสมือนเงาของรัฐมนตรีกระทรวงเศรษฐกิจ คอยตรวจสอบการทำงานของรัฐมนตรี ซึ่งคณะบุคคลอันเปรียบเสมือนเงาของรัฐมนตรีนั้นก็จะมีครบทุกกระทรวง

- ดูเหมือนรัฐบาลเงา หรือ Shadow Cabinet จะไม่เป็นที่หมายปองของพรรคการเมือง
จนต้องประกาศรับสมัครกันเลยทีเดียว – ผู้เขียน

ที่มา : <https://twitter.com/martinshovel/status/642952679606632448>

สำหรับประเทศไทย “รัฐบาลเงา” เริ่มเป็นคำที่รู้จักอย่างแพร่หลายในช่วงปลายปี พ.ศ. 2539 สมัยรัฐบาลของพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ทำหน้าที่บริหารประเทศ และมีพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งมีนายชวน หลีกภัย เป็นหัวหน้าพรรค ทำหน้าที่ผู้นำพรรคฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนี้ คำว่า “รัฐบาลเงา” มักจะได้รับการพูดถึงกันในทุก ๆ ครั้งที่มีการจัดตั้งรัฐบาล เช่น กรณีของการจัดตั้งรัฐบาลของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ก็มีการพูดถึงรัฐบาลเงาของฝ่ายค้านซึ่งก็คือ พรรคประชาธิปัตย์ และเป็นที่รับรู้กันว่า ในกรณีที่ฝ่ายค้านได้เป็นรัฐบาล คณะบุคคลที่คอยดูแลตรวจสอบกระทรวงต่าง ๆ ในรัฐบาลเงาของฝ่ายค้านนั้น ก็จะมาเป็นรัฐมนตรีประจำกระทรวงนั้น ๆ

ในประเทศไทยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ในมาตรา 126 บัญญัติว่า “ภายหลังที่คณะรัฐมนตรีได้รับความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรแล้ว พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีและมีจำนวนมากที่สุดในบรรดาพรรคการเมือง ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี แต่ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมด เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการในการแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร”

สำหรับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 110 ว่า “ภายหลังที่คณะรัฐมนตรีเข้าบริหารราชการแผ่นดินแล้ว พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองในสภาผู้แทนราษฎร ที่สมาชิกในสังกัดของพรรคคนมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และมีจำนวนมากที่สุดในบรรดาพรรคการเมืองที่สมาชิกในสังกัดมิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี แต่ไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรในขณะแต่งตั้ง เป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ในกรณีที่ไม่มีพรรคการเมืองใดในสภาผู้แทนราษฎรมีลักษณะที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เป็นหัวหน้าพรรคการเมือง ซึ่งได้รับเสียงสนับสนุนข้างมากจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพรรคการเมืองที่สมาชิกในสังกัดของพรรคนั้น มิได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ในกรณีที่มีเสียงสนับสนุนเท่ากันให้ใช้วิธีจับสลาก

ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรย่อมพ้นจากตำแหน่งเมื่อขาดคุณสมบัติดังกล่าวในวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง และให้นำบทบัญญัติมาตรา 124 วรรคสี่ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ในกรณีเช่นนี้พระมหากษัตริย์จะได้ทรงแต่งตั้งผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่าง”

- การสร้างความปรองดองระหว่างพรรครัฐบาลและพรรคฝ่ายค้าน ดูเหมือนเป็นเรื่องที่ยากเกินไปหรือเปล่า – ผู้เขียน
ที่มา : <https://www.adoptrevolution.org/en/opposition-activists-on-peaceful-solution/>

นโยบายกับความเข้มแข็งของพรรคการเมือง

เมื่อวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2559 สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) จัดสัมมนา หัวข้อ “นโยบายในการหาเสียงเลือกตั้ง : ข้อเท็จจริง ปัญหา และแนวทางแก้ไข” มีวิทยากร คือ นายไมเคิล วินเซอร์ (Mr. Michael Winzer) ผู้แทนมูลนิธิคอนราด อเดนาวร์ นายกรณ์ จาติกวณิช อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และ นายเชษฐา โทณะวณิก ที่ปรึกษาคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) โดยวิทยากร แต่ละคนแสดงความคิดเห็น สรุปสาระสำคัญ คือ

นายกรณ์ จาติกวณิช กล่าวว่า นโยบายที่ดีไม่จำเป็นต้องโดนใจประชาชน และนโยบายที่โดนใจประชาชนไม่จำเป็นต้องดี ซึ่งหลักการของนโยบายที่ดีมี 4 ข้อ คือ 1. พัฒนาประเทศโดยไม่สร้างความแตกแยก 2. พัฒนาประเทศถูกต้องตามหลักกฎหมายและศีลธรรม 3. พัฒนาประเทศโดยไม่เสียวินัยการคลัง และ 4. พัฒนาประเทศด้วยความยุติธรรมตามหลักประชาธิปไตย ส่วนการพิจารณาว่าดีหรือไม่ดีนั้น ต้องดูว่าสามารถแก้ปัญหาได้จริงหรือไม่ ถูกต้องตามหลักกฎหมายหรือไม่ และมีความเป็นไปได้เพียงใด ที่ผ่านมาแต่ละพรรคการเมืองมุ่งเน้นว่านโยบายจะต้องตอบโจทย์ความต้องการของผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ได้ เพื่อให้ได้คะแนนเสียง ทำให้พรรคการเมืองใหญ่มุ่งเสนอนโยบายให้ประชาชนเข้าใจง่าย แต่บางครั้งก็ไม่คำนึงถึงผลเสียที่ตามมา

นอกจากนี้ นายกรณ์ จาติกวณิช ยังได้ยกตัวอย่างการเลือกตั้งในอดีต ที่พรรคเพื่อไทยเสนอนโยบายรถยนต์คันแรก พรรคประชาธิปัตย์เสนอนโยบายบ้านหลังแรก ซึ่งนโยบายพรรคเพื่อไทยโดนใจประชาชนมากกว่า ทำให้ได้คะแนนเสียงจำนวนมาก และชนะพรรคประชาธิปัตย์ ทั้งที่ นโยบายดังกล่าว อาจสร้างผลเสียมากกว่า ทั้งกับตัวประชาชนและงบประมาณของประเทศ ขณะที่พรรคขนาดกลาง และเล็ก เมื่อประชาชนไม่ให้ความสนใจก็ทำให้พรรคไม่สนใจที่จะเสนอนโยบายที่จะแก้ไขปัญหาได้จริง

นายเชษฐา โทณะวณิก ให้ความเห็นว่า แนวทางร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในเรื่องพรรคการเมืองควรมีเสรีภาพในระดับที่เหมาะสม มีข้อแม้ที่จะดำเนินงานร่วมกัน ทำให้พรรคต้องมีความรับผิดชอบ ในการเสนอนโยบายที่เป็นสัญญาประชาคม และมีการกำหนดว่า เมื่อเป็นรัฐบาลแล้วนโยบายนั้นสร้างความเสียหาย คณะรัฐมนตรีที่ร่วมเห็นชอบจะต้องรับผิดชอบร่วมกันชดเชยค่าเสียหาย และยืนยันว่าร่างรัฐธรรมนูญของนายมีชัย ฤชุพันธุ์ ประธานคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ (กรธ.) ไม่ได้มีความคิดที่จะออกแบบให้พรรคการเมืองหรือรัฐบาลอ่อนแอ ความเข้มแข็งของรัฐบาลหรือพรรคการเมืองไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าเรามีพรรคมากหรือน้อย แต่อยู่ที่นโยบายของพรรคว่าดีกับประชาชนหรือไม่ ซึ่งต้องทำให้ประชาชนมองนโยบายพรรคเป็นสำคัญ แต่ลักษณะของคนไทยและสื่อมวลชน เป็นลักษณะที่เห็นว่ามีปัญหาแต่ก็ไม่ตรวจสอบให้ถึงที่สุด ดังนั้นถ้าจะเรียกร้องให้พรรคการเมืองเปลี่ยนประชาชนก็ต้องเปลี่ยนด้วย

นายไมเคิล วินเซอร์ กล่าวถึงการเลือกตั้งและพรรคการเมือง ว่า พรรคการเมืองเป็นสถาบันที่รัฐต้องสนับสนุน ซึ่งในเยอรมันการให้สนับสนุนพรรคการเมืองจะขึ้นอยู่กับคะแนนเสียง ได้คะแนนเสียงมากเท่าไรรัฐก็ให้เงินสนับสนุนมากเท่านั้น และการบริจาคเงินให้พรรคการเมืองจะได้รับการยกเว้นภาษี เป็นเครื่องมือที่ดีมากในการสนับสนุนพรรคการเมือง ทั้งนี้ สิ่งสำคัญที่สุดคือการให้การศึกษากับพลเมือง ในการคิดเชิงวิพากษ์และตัดสินใจ ซึ่งปัญหาโลกาภิวัตน์มีความซับซ้อนขึ้น บางเรื่องผู้มีสิทธิก็ไม่เข้าใจ ดังนั้นพรรคการเมืองและผู้สมัครต้องยึดมั่นในการสร้างความไว้วางใจและน่าเชื่อถือ

บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

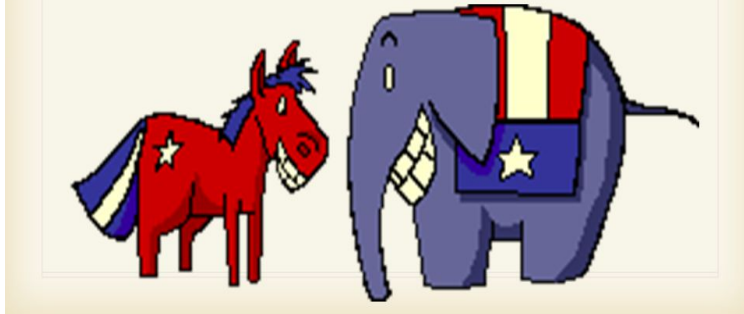
พรรคการเมืองนอกจากจะเป็นองค์กรสำคัญในขั้นตอนของการเลือกตั้งดังกล่าวข้างต้นแล้วยังช่วยให้กลไกทางการเมืองดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องต้องกัน กล่าวคือการมีพรรคการเมืองช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีประสิทธิภาพขึ้น ประเทศที่ไม่มีพรรคการเมืองการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกจะเป็นไปด้วยความลำบาก เพราะการปฏิบัติหน้าที่ในรัฐสภาที่ไม่เป็นเอกเทศนั้นย่อมเป็นการยากที่จะผลักดันความคิดเห็นนั้นให้บรรลุผลสำเร็จได้ เพราะขาดน้ำหนักและยากที่จะแสวงหาการสนับสนุนจากสมาชิกคนอื่น ๆ ได้อย่างพร้อมเพียงกัน ด้วยเหตุนี้สมาชิกรัฐสภาที่มีความคิดเห็นหรือผลประโยชน์ได้เสียในทางการเมืองตรงกัน จึงรวบรวมกันเป็นกลุ่มการเมืองคือ พรรคการเมืองขึ้น เพื่อจะได้ปรึกษาหารือในข้ออภิปรายและลงมติไปในแนวทางเดียวกัน

พรรคการเมืองนอกจากจะช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาเกิดผลดีแล้วยังช่วยให้องค์กรทางการเมืองต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างสอดคล้องต้องกัน กล่าวคือ ในระบอบรัฐสภาซึ่งถือหลักการว่า รัฐบาลจะต้องมาจากความเห็นชอบของรัฐสภาและบริหารประเทศด้วยความไว้วางใจของรัฐสภานั้น ถ้าไม่มีพรรคการเมือง การเลือกตั้งผู้แทนก็จะเน้นที่ตัวบุคคล การจัดตั้งรัฐบาลย่อมจะขึ้นอยู่กับผู้แทนแต่ละคนจะสามารถรวบรวมกันจัดตั้งรัฐบาล และนโยบายของรัฐบาลก็จะออกมาในรูปแบบประนีประนอมกับนโยบายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาร่วมสนับสนุนจัดตั้งรัฐบาล นอกจากนั้น รัฐบาลที่ตั้งขึ้นโดยไม่มีพรรคการเมืองย่อมไม่สามารถที่จะดำเนินไปโดยราบรื่น และมีประสิทธิภาพ เพราะไม่สามารถทราบได้ว่าในขณะนั้น รัฐบาลมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนข้างมากสนับสนุนหรือไม่ รัฐบาลจึงอยู่ในฐานะไม่แน่นอน และต้องคอยระวังในการดำเนินนโยบาย เพราะสมาชิกรัฐสภาอาจไม่เห็นด้วยและลงมติไม่ไว้วางใจ

นอกจากนั้น การมีพรรคการเมืองยังช่วยให้การถ่ายถอดอำนาจเป็นไปตามระบบ กล่าวคือ พรรคการเมืองใดชนะเลือกตั้งได้เสียงข้างมากก็จะเข้ามาจัดตั้งรัฐบาล ส่วนพรรคที่ไม่ได้จัดตั้งรัฐบาลก็จะทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้าน และขณะเดียวกันก็จะจัดเตรียมนโยบายและเตรียมบุคลากรไว้พร้อมเสมอที่จะเป็นรัฐบาลได้ เมื่อพรรครัฐบาลเพลี่ยงพล้ำในการเลือกตั้งคราวต่อไปหรือถูกลงมติไม่ไว้วางใจ ประเทศที่ขาดพรรคการเมือง ความสำคัญของตัวบุคคลจะมาแทนที่ระบบ ดังนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า การพัฒนาพรรคการเมืองให้มีความเข้มแข็งอยู่เสมอจึงมีความจำเป็น เพราะระบบพรรคการเมืองเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นระบบที่ป้องกันการนำพาประเทศไปสู่ระบบทรราชย์และผดุงรักษาอำนาจในการปกครองให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

Development of American Political Parties

The Two-Party System

- อเมริกาเริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาพรรคการเมืองของตน คือ ระบบพรรคใหญ่ 2 พรรค - ผู้เขียน
ที่มา : http://images.slideplayer.com/16/4882689/slides/slide_3.jpg

จัดทำโดย

นายยอดชาย วิถีพานิช

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานบริการวิชาการ 1 สำนักวิชาการ

โทร 02 2442060 โทรสาร 02 2442058

Email : sapagroup01@gmail.com

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ประเวศ วะสี. (2549). ฝ่ายค้านของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยิ่งฝ่ายค้านเข้มแข็ง รัฐบาลยิ่งดีขึ้น.

สืบค้น 1 ตุลาคม 2559. จาก http://www.tja.or.th/old/index.php?option=com_content&task=view&id=295

พรรคการเมืองเข้มแข็งหรืออ่อนแอ อยู่ที่นโยบาย. (5 กันยายน 2559). เนชั่นทันข่าว, สืบค้น 1 สิงหาคม 2559. จาก <http://breakingnews.nationtv.tv/home/read.php?newsid=792947>

“พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550” (7 ตุลาคม 2550).

ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 124 ตอนที่ 64ก, น.23.

ลิขิต ธีรเวคิน. (15 พฤศจิกายน 2545). บทบาทของฝ่ายค้านที่สร้างสรรค์. สืบค้น 1 สิงหาคม 2559.

จาก http://www.dhiravegin.com/detail.php?item_id=000094

วุฒิสภา. (2551). พรรคการเมืองและพัฒนาการของพรรคการเมืองในประเทศไทย. สืบค้น 1 สิงหาคม 2559.

จาก <http://www.senate.go.th/committee2551/committee/files/committee31/part4.pdf>.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (ม.ป.ป.). ความหมายของพรรคการเมือง. สืบค้น 1 ตุลาคม 2559.

จาก <http://www2.ect.go.th/about.php?Province=samutprakan&SiteMenuID=11580>

ภาษาต่างประเทศ

http://images.slideplayer.com/16/4882689/slides/slide_3.jpg

<https://twitter.com/martinshovel/status/642952679606632448>

<https://www.adoptrevolution.org/en/opposition-activists-on-peaceful-solution/>

<http://pics.urduwire.com/fun-entertainment/pti-and-government-negotiation-jang-cartoon-picture-of-12th-december/>